Tips bij composities

Een goede foto is natuurlijk meer dan alleen scherp stellen op je onderwerp. De fotografie kent verschillende 'regeltjes'. Ja, tussen aanhalingstekens. Dit omdat alle regeltjes in de fotografie ook net zo hard gebroken kunnen worden.

Ik zal hier verschillende dingen bespreken over fotografieregels bij composities. Met voorbeelden uiteraard.
Let erop dat ik niet alles uitwerk, dat zou het stuk veel te uitgebreid maken, maar een aantal dingen waarvan ik denk dat die belangrijk zijn komen voorbij.

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

Voordat ik in ga op verschillende regels, zoals de gulden snede of de regel van derden, haal ik eerst een paar belangrijke andere dingen aan. Er zijn namelijk een aantal fundamentele dingen waarvan het handiger is dat die eerst uitgelegd worden voordat ik het echt over composities ga hebben.

Het begin

Iedereen moet ergens beginnen. Met kijken wel te verstaan. Je kunt niet naar een foto of een andere afbeelding kijken en in één keer het complete plaatje zien. Je moet altijd ergens beginnen. En ik hoef hier het wiel niet uit te vinden. Vergelijk het met een boek; je begint ook niet halverwege in het verhaal maar netjes vooraan. En zo hebben foto's ook een startpunt als het om kijken gaat. Onafhankelijk van wat erop staat.

Uit onderzoek is gebleken dat mensen meestal linksonder of linksboven starten in een afbeelding. Wat hier precies aan ten grondslag ligt, dat durf ik ook niet te zeggen. Misschien dat het er mee te maken heeft dat wij van links naar rechts lezen. Ik vraag me dan weer wel af of ze in de landen waar ze van rechts naar links lezen, dit dan ook net andersom is; of ze daar rechtsonder of rechtsboven beginnen in een afbeelding.

Geleiding naar het onderwerp

Wanneer je een bepaald onderwerp in je foto hebt, dan moet de kijker natuurlijk vrij snel bij dat onderwerp uitkomen. Je wilt immers de aandacht van de kijker hebben op wat jij belangrijk vindt. Dit is een essentieel stukje als het gaat over composities.
Om die aandacht te krijgen waar jij die als fotograaf wilt hebben zijn er verschillende dingen die dit kunnen versnellen. Dingen die de kijker op de juiste manier naar het daadwerkelijke onderwerp kunnen begeleiden.

Lijnen

Allereerst kun je gebruik maken van lijnen in je foto's. Lijnen die vrij dicht bij het startpunt van een kijker liggen en de ogen meenemen naar wat jij belangrijk acht.

Zo zal je bij de foto hiernaast, wanneer je linksonder of linksboven begint al snel via de lijnen van de muur naar het onderwerp gebracht worden. Dit gaat zo snel dat je het als kijker niet eens bewust door hebt, maar je kunt er als fotograaf natuurlijk rekening mee houden.

Natuurlijk helpt het ook dat de foto iets onderbelicht is en het model met de flitser correct is uitgelicht. Op deze manier werd er ook extra aandacht (licht) gebracht naar het model. Maar ook in de compositie is er met het gebouw gespeeld. Door de hoek van de twee muren precies achter het model te zetten lopen, door het perspectief, alle horizontale lijnen van het gebouw naar haar toe.

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

Negatieve ruimte

We kunnen de aandacht van de kijker ook op het onderwerp vestigen door in bepaalde delen niets te laten zien. Gewoon een egale ruimte.

Deze egale vlakken noem je negatieve ruimte. Ze hebben geen inhoud en bieden daardoor ook geen informatie voor de kijker waar deze iets mee kan. Kijk maar eens hiernaast.

Een groot wit vlak in de foto laat helemaal niets zien. Als je daar als kijker bezig bent, ben je verkeerd bezig. Omdat er immers niets te beleven is. Daardoor ga je op zoek in de afbeelding waar wel wat te zien is. Je gaat naar rechts. Maar dat grote witte stuk links noem je dus negatieve ruimte.

Je kent nu twee belangrijke zaken als het gaat om het geleiden van de kijker naar datgene wat jij belangrijk vindt in een foto. Maar dat wil niet zeggen dat het dan zomaar goed is. Je kunt natuurlijk nog gruwelijk de mist in gaan met deze regeltjes. D'r zijn namelijk nog wel meer belangrijke dingen om rekening mee te houden.

Wanneer je mensen (of dieren) fotografeert die niet recht de camera inkijken is er namelijk nog een belangrijke lijn die mensen creëren, namelijk de kijklijn.

De kijklijn

Of de kijkrichting; zo kun je het ook noemen.
Wanneer een persoon niet recht de camera inkijkt maar naar opzij, dan maken die ogen dat er een bepaalde lijn getrokken kan worden. En deze lijn moet niet te vroeg ophouden.

Hierboven een tweetal foto's. Twee verschillende uitsnedes van dezelfde foto. De ogen van het model zijn duidelijk naar de linkerkant van het beeld gericht. Wanneer je dan aan die kant ook ruimte geeft in de foto (zoals links) dan zal dat prettiger kijken dan wanneer je de ruimte naar de andere kant richt (zoals rechts). Maar waarom is dat prettiger?

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

De richting die het model opkijkt dient dus niet teveel opgesloten te zitten. Dat komt wat onhandig over. Wat afstandelijk eigenlijk. Als het model een mooie afstandelijke blik kan maken, dan kan een krappere ruimte in de kijkrichting wel werken. Gewoon om te laten zien dat dat werkt; zie de foto hiernaast.

De rode lijn deelt de foto in twee stukken. Dan kun je net iets makkelijker zien hoeveel ruimte er aan de rechterkant van het hoofd van het model zit en hoeveel aan de linkerkant. Ze kijkt juist niet naar de grote ruimte in de foto, maar ze kijkt echt de foto uit. Het groene lijntje in het verlengde van haar ogen verduidelijkt dit.

Dit werkt wel en dat komt niet alleen door haar hoofd. Het zit ook in de rest van haar houding natuurlijk. Het is even een voorbeeld waaruit blijkt dat je dus niet altijd de regels moet volgen.

Zo langzaam aan wordt het een beetje tijd om wat meer in de echte compositieregels te duiken. Bedenk dat het belangrijk is dat je je niet alleen strak aan deze regels houdt. Het is meer. Geleiding van de ogen van de kijker naar die punten gebeurt misschien deels automatisch, je kunt er als fotograaf wel zeker invloed op uitoefenen. Dat blijkt uit de voorbeelden hierboven.

Maar laat ik het hebben over complete composities. Ik zal beginnen met de makkelijkste:

Centrale compositie

Hiernaast zie je een foto van het gezicht van een model. Netjes in het midden. Ter verduidelijking heb ik er twee dunne rode lijntjes overheen gezet. Links en rechts zit evenveel ruimte. Een centrale compositie noem je dat. En voor een portret werkt dat uitstekend. Zeker in de studio. Zelfs haar ogen zitten, verticaal gezien dan, praktisch in het midden.

Bij portretten kan een beeld sterker zijn door je onderwerp in het midden te laten staan. Zeker wanneer je ervoor kiest om het beeldvullend in beeld te brengen. Het houdt de aandacht echt daar waar het moet zijn, op het mooie meisje.

Je onderwerp hoeft natuurlijk niet altijd in het midden te staan. Het kan wel altijd. Als je het iedere keer hetzelfde doet, dan kun je het stijl noemen. Als je de foto hiernaast als voorbeeld neemt en je maakt zo 20 portretten (iedere keer met hetzelfde licht) dezelfde zwarte achtergrond. Dan krijg je uiteindelijk een serie waarbij alles in het midden staat. Op zich heel saai, maar omdat er zoveel gemeenschappelijke factoren inzitten kan het ook weer een bindend geheel in een serie worden.

Wanneer je ervoor kiest om je beeld niet in het midden te zetten, dan zijn er verschillende regeltjes die werken. Laat ik ze eens aanstippen:

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

De regel van derden

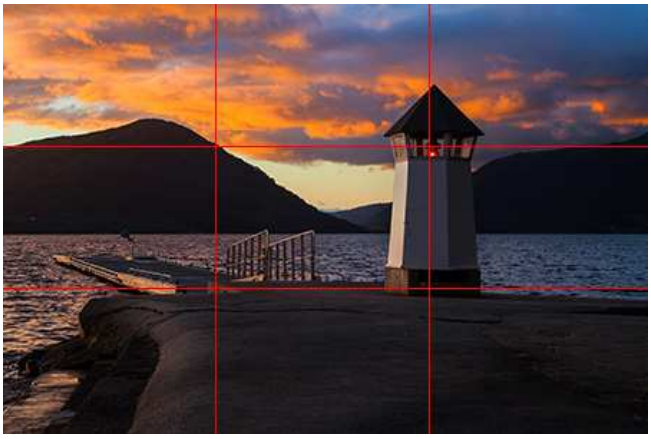

Misschien wel de bekendste regel is de regel van derden. Dit is ook een vrij eenvoudige regel. Het vlak van je uiteindelijke foto wordt dan opgedeeld met horizontaal twee lijnen en verticaal ook. Daardoor ontstaan er negen vlakken. En zowel horizontaal als verticaal delen die de foto op in iedere keer 1/3 van het beeld.

Ik zal dat met een voorbeeld aan te duiden, hiernaast een foto met daarover een vlakverdeling. Alle lijnen bevinden zich op 1/3 van de zijde. Je ziet dat het onderwerp op één van die kruispunten staat. Het lichtje in de vuurtoren staat exact op een kruispunt van twee lijnen. Dat staat ook bewust daar omdat ik als fotograaf vind dat dat een puntje moet zijn waar je even naar moet kijken. De vuurtoren zelf komt daardoor automatisch op de verticale lijn aan de rechterkant.

De lijn van de kade loopt over de onderste horizontale lijn van de regel van derden. Ik had dat ook met de horizon van het water aan de andere kant kunnen doen en zo iets meer lucht kunnen laten zien. Ik vond echter dat de aandacht voor de vuurtoren dan teveel teniet werd gedaan.

Het is vaak allemaal een kwestie van keuzes maken. Je kunt ervoor kiezen om de vuurtoren ook op een ander punt neer te zetten. Bijvoorbeeld aan de linkerkant en meer ruimte aan de rechterkant te laten zien. Het is een kwestie van smaak, dat is met heel het fotograferen natuurlijk.

Hoewel deze regel van derden al wel werd toegepast in de oude schilderkunst, werd hij pas laat in de achtiende eeuw op papier gezet. De Engelse schilder/graveur/antiquair John Thomas Smith schreef in 1797 over de verhoudingen van kleur in bepaalde schilderwerken.

De gulden snede

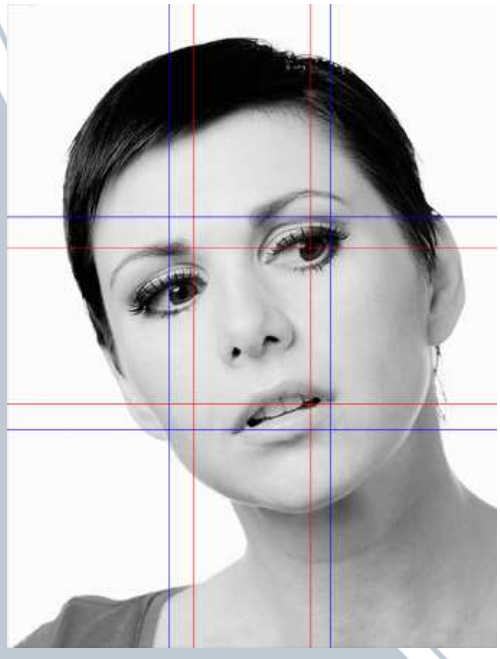

De gulden snede wordt vaak verward met de regel van derden. Ze lijken op elkaar, ze zijn echter niet hetzelfde. De regel van derden deelt je foto in drie gelijk stukken over een zijde. De gulden snede echter maakt gebruik van een verhouding. Het is daarmee ook meer een wiskundig iets dan dat het puur is voorbehouden aan de fotografie. De verhouding is ongeveer 62% aan de ene kant en 38% aan de andere kant.

In de blauwe lijntjes is de regel van derden uitgetekend. In de rode lijntjes zie je de gulden snede-regel. Je ziet dat de lijnen behoorlijk anders lopen.
Het oog van het model valt precies in een kruispunt van twee rode lijnen. Ook de horizontale onderste rode lijn snijdt door een belangrijk punt van de foto; de mond van het model.

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

De gulden snede wordt soms als mooier ervaren. Net als met praktisch alle dingen in dit artikel; dat is geheel persoonlijk. Soms is het ene mooier, soms het andere.

Nog even over de verhouding van de gulden snede. Het was namelijk een wiskundige formule, weet u nog?

De tweedeling in de foto heeft een bepaalde verhouding. Deze verhouding is hetzelfde als de verhouding van de totale lengte vergeleken met het langste deel.

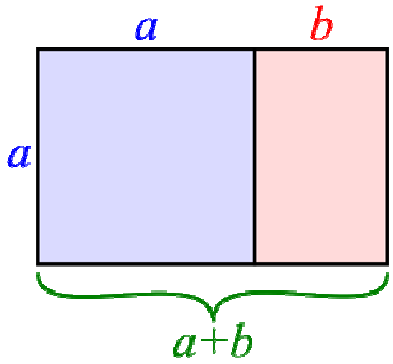

Om dat wiskundig uit te schrijven; de verhouding tussen a en b is gelijk aan de verhouding tussen a+b vergeleken met a. Klinkt superingewikkeld als je niet zo in de wiskunde zit. Je hebt dit soort dingen waarschijnlijk wel op school gehad, maar als het lang geleden is, dan vergeef ik je als je het maar half of totaal niet snapt.
De verhouding van 62 en 38 aanhouden als geheugensteuntje is immers veel makkelijker toch?

De gulden spiraal

Een variant op de gulden snede. De gulden spiraal wordt ook wel de regel van Fibonacci genoemd. Deze Italiaanse wiskundige bedacht een reeks getallen waarbij het nieuwe getal steeds de twee voorgaande bij elkaar opgeteld was (0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, enzovoorts).

Uit die rij is een formule af te leiden. Ik zal hem je hier besparen want het moet wel over fotografie blijven gaan. Als je die formule toepast op beeld, zoals hiernaast, dan zie je een hele leuke kringel ontstaan. Die spiraal begeeft zich via een patroon over een foto en de keren dat de cirkel iedere keer een stapje krapper wordt, gebeurd iedere keer op een kruispunt waar de Gulden Snede ook over loopt. Het is niet exact het kruispunt, maar benadert het wel akelig dichtbij.

Zoals je ziet lopen de lijnen langs een aantal dingen. Zo loopt de lijn onder langs de rand waar de huid verhult wordt door de jurk en loopt hij aan de bovenkant over het hoofd. Vervolgens krult hij bij het gezicht binnen langs de wang om bij het oog te eindigen.

Als ik de spiraal nog even los teken:

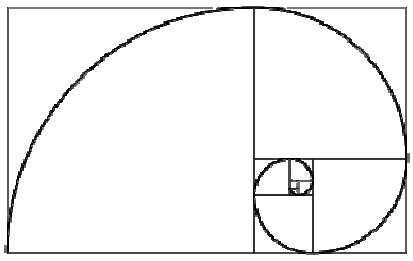

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

Diagonaal methode

De diagonaalmethode is gebaseerd op het in twee gelijke stukken delen van de hoeken. Praktisch iedere foto is een vierkant, al kunnen de zijden nogal eens anders zijn. Er rollen geen ronde foto's uit een camera. Raar eigenlijk, want de objectieven projecteren wel een rond beeld. Dat eventjes terzijde. Uit de meeste spiegelreflexcamera's komen beelden met een verhouding 3:2. En met vier hoeken van 90 graden. Deze zijn allemaal perfect in twee stukken te delen. En dat resulteert natuurlijk weer in een aantal lijntjes.

Hiernaast een foto waarbij de hoeken door middel van een lijntje in tweeën zijn gesneden. In totaal komen er dus vier lijnen tevoorschijn met ook vier kruispunten. Deze lijnen leiden de kijker langs de belangrijkste punten. Om te beginnen snijdt de lijn van linksboven door het gezicht van het model. Kijk je verder langs die lijn, dan kom je bij de schedel uit. Ook haar linkerarm loopt behoorlijk parallel aan de lijn. De lijn die rechtsonder begint (en dus ook evenwijdig loopt aan de lijn van linksboven) loopt praktisch gelijk met de steel van de roos en samen met de lijn die van rechtsboven begint ook door de roos zelf.

Deze lijnen brengen je naar punten die ik belangrijk in de foto vind.

De diagonaalmethode is nog niet zo heel oud. Althans, de ontdekking ervan. Vergeleken met de andere dan. Maar het gebruik ervan is al wel heel oud. Of dit vroeger, op bijvoorbeeld schilderijen van Rembrandt, al bewust gebruikt werd, dat is nog even de vraag. Het feit is wel dat het in een hoop oude schilderijen toevallig wel zo uitkomt.

Je hebt nu een aantal compositieregels voorbij zien komen. Er zijn er nog meer hoor. En ook heb je in het begin een aantal handvatten gekregen om de kijker naar je onderwerp te begeleiden. Ook dat kan nog veel uitgebreider. Het geeft je een handvat als fotograaf om je composities interessanter te maken. Of om in ieder geval je kijker sneller naar de onderwerpen te brengen die jij belangrijk vind in je foto.

Ik hoef niet te benadrukken dat fotograferen natuurlijk een creatief proces is. Je bent bezig met wat jij als fotograaf ziet en je moet de vertaalslag maken naar beeld. En wanneer je regels over compositie toe gaat passen met creativiteit doet, dan wordt het voor de kijker zoveel interessanter.

In mijn ogen is er uiteindelijk één ding echt belangrijk als je alles gaat combineren:

Balans

Uiteindelijk moet er balans in je foto zitten. Een verdeling tussen waar je de aandacht wilt hebben en waar niet. Een verdeling tussen wat jij belangrijk acht en wat niet. Een eenvoudig portret zal niet zo snel uit balans kunnen raken, een foto waarbij meer te zien is, dient toch wel een bepaald gevoel op te wekken dat alles klopt.

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl

En dat is het lastige, dat gevoel. het gevoel of een foto klopt is iets wat ik niet kan uitleggen, dat zit van binnen. Dat is misschien ook wel het vak, de feeling.
Er is in ieder geval wel één ding zeker. Wanneer je alle dingen hierboven in je achterhoofd hebt zitten, dan ben je al een aardig eind op weg.

Op alle afbeeldingen en teksten berust het auteursrecht. Gebruik zonder toestemming is niet toegestaan.
Jeroen de Jong - www.fotojeroen.nl - info@fotojeroen.nl